

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΕΝ ΕΠΙΔΙΚΙΑ - ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΟΥ
ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΒΛΑΒΗΣ ΣΩΜΑΤΟΣ Ή ΥΓΕΙΑΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΡΟΧΑΙΟΥ
ΑΤΥΧΗΜΑΤΟΣ (*)

Γιάννη Μ. Κοτζαμανίδη
Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω
Ορφανίδου 1 & Φράγκων
546 26 Θεσσαλονίκη
τηλ : 2310-540069, fax : 2310-535790
www.kotzamanidis.gr
email: ikotzamanidis@gmail.com

Εισήγηση στο 5^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό (Νομικό) Συνέδριο για το Τροχαίο
Ατύχημα, 19-20 Σεπτεμβρίου 2014, Αθήνα (Συνεδριακό Κέντρο ΔΑΙΣ)

Οργάνωση από το περιοδικό Επιθεώρηση Συγκοινωνιακού Δικαίου σε συνεργασία με
τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών

A.- ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Όπως είναι γνωστό, η **παραγραφή εν επιδικία**, κατά την πάγια και ομόφωνη άποψη της Θεωρίας και της Νομολογίας, συνιστά ειδικά ρυθμιζόμενη περίπτωση της παραγραφής, ως θεσμού του ουσιαστικού δικαίου, που συμπλέκεται και ρυθμίζεται σε ορισμένα σημεία του και από το δικονομικό δίκαιο.

Η συγκεκριμένη αυτή περίπτωση της παραγραφής του δικαιώματος εκδηλώνεται, όταν η αξίωση γίνει επίδικη με την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος και οι διάδικοι αδρανούν ως προς την επίσπευση της δίκης.

Το ζήτημα, το οποίο πρόσφατα έχει ανακύψει, ανάγεται στο τι ακριβώς ισχύει, πλέον, και σε ποιο βαθμό έχουν επηρεαστεί τα μέχρι τούδε γνωστά δεδομένα της παραγραφής εν επιδικία, μετά τις τροποποιητικού χαρακτήρα, ρυθμίσεις του Ν. 4139/2013 και, ειδικότερα, του άρθρου 261 ΑΚ.

Η διακοπή της παραγραφής με την άσκηση της αγωγής δεν έχει πλέον, όπως μέχρι πρόσφατα συνέβαινε, περιορισμένη διάρκεια, αλλά διαρκεί **μέχρι την τελεσίδικη περάτωση της δίκης** (άρθρ. 261 παρ. 1 Α.Κ., όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 101 παρ. 1 Ν. 4139/2013), υπό την επιφύλαξη πάντοτε της παρ. 2 του ίδιου (τροποποιημένου) άρθρου, που ρυθμίζει τα της δικονομικής αδρανείας των διαδίκων και προβλέπει επανέναρξη της παραγραφής μετά την παρέλευση έξι (6) μηνών από την

τελευταία διαδικαστική πράξη του Δικαστηρίου και των διαδίκων, που διακόπτεται εκ νέου, εφ' όσον κάποιος διάδικος επισπεύσει την πρόοδο της δίκης.

Η διαφορά σε σχέση με το προϊσχύσαν δίκαιο είναι σαφής. Κατά την προηγούμενη ρύθμιση, με την άσκηση της αγωγής η διακοπείσα παραγραφή, άρχιζε εκ νέου. Αντίθετα με την ρύθμιση του Ν. 4139/2013, η παραγραφή διακόπτεται με την άσκηση της αγωγής και αρχίζει και πάλι **απ' την έκδοση τελεσίδικης απόφασης** ή σε περίπτωση αδράνειας των διαδίκων, μετά από έξι (6) μήνες απ' την τελευταία διαδικαστική πράξη των ίδιων ή του Δικαστηρίου.

Όπως είναι προφανές, με τις ανωτέρω τροποποιήσεις και, κυρίως, με την ρύθμιση της νέας παραγράφου 2 του άρθρου 261 Α.Κ., ο Νομοθέτης επιχειρεί, να επιλύσει, εκ των ενόντων, το πρόβλημα, το οποίο έχει δημιουργηθεί στα μεγάλα, ως επί το πλείστον, Πρωτοδικεία της Χώρας, με τις βραχυχρόνιες παραγραφές, που συμπληρώνονταν μεταξύ της ασκήσεως της αγωγής και της συζητήσεώς της, όταν αυτή (λόγω των γνωστών προβλημάτων υλικοτεχνικής υποδομής και στελέχωσης) προσδιορίζεται σε ατώτερο χρόνο, που υπερκαλύπτει τον χρόνο της παραγραφής.

Με δεδομένη, όμως, την προχειρότητα και την ανορθόδοξη νοοτροπία επιφανειακής επίλυσης τέτοιου είδους προβλημάτων, που χαρακτηρίζει ανάλογες νομοθετικές πρωτοβουλίες, η πιο πάνω ρύθμιση, αντί να δώσει άμεση και σαφή απάντηση στο πρόβλημα, που υποτίθεται ότι ήθελε να επιλύσει, δημιούργησε, εκ των πραγμάτων, μια άνευ προηγουμένου σύγχυση, σχετικά με την βούληση του Νομοθέτη, **ειδικά ως προς την έννοια και τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 261 Α.Κ.** και, ως συνήθως, παρήγαγε πληθώρα ερμηνευτικών ζητημάτων, τα οποία καλείται, για μια ακόμη φορά, να επιλύσει η Νομολογία των Αστικών Δικαστηρίων και η Επιστήμη του Δικαίου.

Εξυπακούεται, ότι είναι αντικειμενικά ανέφικτο στα περιορισμένα πλαίσια της παρούσης εισήγησης να αναπτυχθούν εκτενώς και να αναλυθούν πλήρως τα ερμηνευτικά αυτά προβλήματα, που αφορούν κυρίως την παράγραφο 2 του άρθρου 261 Α.Κ.

Ιδιαίτερα διαφωτιστική, ως προς το ζήτημα αυτό, είναι η, από κάθε άποψη, εξαιρετική, εύστοχη και τεκμηριωμένα θεμελιωμένη μελέτη της Καθηγήτριας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Δήμητρας Παπαδοπούλου – Κλαμαρή, με θέμα «*Η νέα ρύθμιση για την διακοπή της παραγραφής με την έγερση της αγωγής. Μια πρώτη προσέγγιση των προβλημάτων*» (ΕΠΟΛΔ 2013, σελ. 441), στην οποία παραπέμπουμε για εκτενέστερη ενημέρωση.

Στα πλαίσια της εισήγησης αυτής θα περιορισθούμε σε μια συνοπτική αναφορά των δεδομένων της νέας ρύθμισης και σε μια σχηματική καταγραφή του, σύμφωνα με την, κατά την άποψή μας, αληθή βούληση του Νομοθέτη, ορθού τρόπου εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 261 Α.Κ., κατά το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα από την άσκηση της αγωγής μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης.

Προεισαγωγικά επισημαίνεται, ότι η πρώτη παράγραφος του νέου άρθρου 261 Α.Κ. δεν επέφερε καμμία αλλαγή στο προϊσχύσαν δίκαιο, ως προς την ρύθμιση της διακοπής της παραγραφής με την άσκηση της αγωγής, που αποτελεί επίσης αντικείμενο της εισήγησής μας αυτής.

Το ίδιο ισχύει και για την ρύθμιση του άρθρου 268 Α.Κ., στην οποία θα αναφερθούμε κατωτέρω, η οποία δεν επηρεάστηκε σε κανένα απολύτως σημείο της από το άρθρο 261 Α.Κ.

Υπό τα συγκεκριμένα αυτά δεδομένα, με την παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί μια, όσο το δυνατόν, σύντομη περιπτωσιολογική αναφορά στις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 261 ΑΚ και στις έννομες συνέπειες των προβλεπόμενων απ' αυτήν ρυθμίσεων (άσκηση – έννοια αγωγής, προϋποθέσεις διακοπής της παραγραφής και έκταση αυτής, έννοια της διαδικαστικής πράξης κ.ο.κ.).

Ιδιαίτερη, όμως, σημασία και βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στο ειδικότερο και άμεσα συνυφασμένο με το ουσιαστικό αντικείμενο του παρόντος Συνεδρίου ζήτημα της επιμήκυνσης του χρόνου της παραγραφής στις περιπτώσεις βλάβης σώματος ή υγείας συνεπεία τροχαίου ατυχήματος, των λεγομένων, δηλαδή, «ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΤΙΚΩΝ ΖΗΜΙΩΝ».

Β.- ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 261 Α.Κ.

Με την άσκηση της αγωγής η υπόθεση καθίσταται εφ' εξής **ΕΠΙΔΙΚΗ**. Η επιδικία **τερματίζεται** με την έκδοση **τελεσίδικης απόφασης**, η οποία **βεβαιώνει την αξίωση** (βλ. σχετικά ΑΠ 1558/90 ΕλΔνη 32 σελ. 146. ΕφΑθ 376/91 ΑρχΝ 42 σελ. 217 κ.ο.κ.). Σύμφωνα με τη νέα διάταξη του άρθρου 261 παρ. 1 ΑΚ *«Την παραγραφή ΔΙΑΚΟΠΤΕΙ η άσκηση της αγωγής. Η παραγραφή, που διακόπηκε με τον τρόπο αυτόν αρχίζει και πάλι ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΕΛΕΣΙΑΔΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ή την κατ' άλλον τρόπο περάτωση της δίκης»*.

Συνεπώς, καθ' όλη την διάρκεια της, κατά τον ανωτέρω τρόπο προσδιοριζομένης, επιδικίας **ΔΕΝ «ΤΡΕΧΕΙ», ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ, Η ΔΙΑΚΟΠΕΙΣΑ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ**, όπως συνέβαινε υπό το προϊσχύσαν καθεστώς.

Παρ' όλα αυτά και υπό τη νέα ρύθμιση η παραγραφή της επίδικης αξίωσης φέρεται, ότι μπορεί να συμπληρωθεί και σε επιδικία, αν απρακτούν οι διάδικοι, ως προς την επίσπευση της προόδου της δίκης.

Πιο συγκεκριμένα, ως προς το ζήτημα αυτό ρητά απ' την νέα διάταξη του άρθρου 261 παρ. 2 ΑΚ προβλέπεται, ότι: *«Στην περίπτωση, που οι διάδικοι δεν επισπεύδουν την πρόοδο της δίκης και εφ' όσον δεν προβλέπεται άλλη προθεσμία για την ενέργεια*

διαδικαστικών πράξεων από αυτούς, Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΖΕΙ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΕΞΙ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ 'Η ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ. Στις περιπτώσεις αυτές η παραγραφή ΔΙΑΚΟΠΤΕΤΑΙ ΕΚ ΝΕΟΥ, εφ' όσον κάποιος διάδικος επισπεύσει την πρόοδο της δίκης».

Είναι, συνεπώς, προφανές, ότι, εάν από την, κατά τα ανωτέρω, λόγω της αδρανείας των διαδίκων για την επίσπευση της προόδου της δίκης, διακοπή της παραγραφής και τη νέα διαδικαστική πράξη επίσπευσης της δίκης, μεσολαβήσει άπρακτο χρονικό διάστημα **ΙΣΟ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ**, η παραγραφή συμπληρώνεται εν επιδικία.

Παράλληλα, σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ. 4 του Ν. 4139/2013, τροποποιείται το άρθρο 260 παρ. 2 ΚπολΔ, ως εξής: **«Η για οποιονδήποτε τρόπο ΜΑΤΑΙΩΣΗ της συζήτησης της υπόθεσης ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ».**

Τέλος, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του νέου άρθρου 261 Α.Κ., όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 101 παρ. 1 του Ν. 4139/2013: **«Η παρούσα διάταξη εφαρμόζεται και στις εκκρεμείς υποθέσεις, εφ' όσον δεν έχει εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση».**

Σχετικά, λοιπόν, με όλα τα παραπάνω θα πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα:

I.- Όπως προαναφέρθηκε, το ουσιαστικά νέο στοιχείο της νέας ρύθμισης είναι εκείνο που αφορά την παράγραφο 2 του άρθρου 261 Α.Κ., με την οποία προβλέπεται η επανέναρξη της παραγραφής, μετά την διακοπή της, λόγω της ασκήσεως αγωγής και πριν την τελεσίδικια ή με άλλο τρόπο περάτωση της δίκης. Ρυθμίζει, δηλαδή, τότε αρχίζει (αν αρχίζει) εκ νέου η παραγραφή μετά την διακοπή της συνεπεία της ασκήσεως της αγωγής.

Με την διάταξη αυτή ορίζεται επακριβώς και ο χρόνος (έξι μήνες από την τελευταία διαδικαστική πράξη) μετά την πάροδο του οποίου υφίσταται επανέναρξη της παραγραφής. Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι δεν ορίζεται, **ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ**, που ορίζει το ακριβές σημείο επανέναρξεως της παραγραφής. Ζήτημα, στο οποίο καλείται να απαντήσει η Νομολογία και η Επιστήμη του Δικαίου, ερμηνεύοντας την αληθή βούληση του Νομοθέτη.

Τονίζεται, ότι η κατά τα ανωτέρω ερμηνεία της αληθούς βουλήσεως του Νομοθέτη εμφανίζεται, ως ιδιαίτερα δυσχερής, εάν ληφθεί υπ' όψιν το γεγονός, ότι η διάταξη του νέου άρθρου 261 Α.Κ. δεν καλύπτεται, έστω και υποτυπωδώς, απ' την Αιτιολογική Εκθεση του Ν. 4139/2013, η οποία παραλείπει οποιαδήποτε αναφορά στην εν λόγω διάταξη.

Όπως δε εύστοχα, ως προς το σημείο αυτό, έχει επισημανθεί (βλ. **Δήμητρα Παπαδοπούλου – Κλαμαρή ό.π.**), ο Νομοθέτης αδιαφορεί για το τι γίνεται, εφ' όσον η

δίκη «κινείται», ενώ, αντίθετα, αν η δίκη παρουσιάζει στασιμότητα (αδράνεια) ενεργοποιεί το σύστημα κυρώσεων (επανάρξη παραγραφής κατά την παράγραφο 2 εδ. α' του άρθρου 261 Α.Κ.) ή επιβραβεύσεων (διακοπή της παραγραφής κατά την παράγραφο 2 εδ. β' του άρθρου 261 Α.Κ.), **αλλά μόνον στην περίπτωση που έχει προηγηθεί αδράνεια.**

Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση της αληθούς βούλησης του Νομοθέτη, θα πρέπει, κατά την άποψή μας, να αποτελέσει και τον οδηγό για την εφαρμογή στην πράξη της παραγράφου 2 του άρθρου 261 Α.Κ.

II.- Σε ό,τι αφορά δε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 261 παρ. 2 Α.Κ. (έναρξη εκ νέου της παραγραφής μετά την άσκηση της αγωγής), με βάση την διατύπωση της διατάξεως αυτής είναι **σωρευτικά** οι εξής:

1.- Να μην επισπεύδουν οι διάδικοι την πρόοδο της δίκης, **ΚΑΙ**

2.- Να μην προβλέπεται άλλη προθεσμία για την ενέργεια διαδικαστικών πράξεων **ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ.**

Εξυπακούεται, φυσικά, ότι αν οι διάδικοι δεν επισπεύδουν την δίκη, δεν είναι αντικειμενικά δυνατόν να έχουν προβεί οι ίδιοι σε διαδικαστική πράξη, ώστε αυτή να είναι η τελευταία.

Αντίθετα δεν αποκλείεται **ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ** να προβεί σε διαδικαστική πράξη, με μοναδική ίσως πρόδηλη και προφανή περίπτωση εκείνη της **ΜΑΤΑΙΩΣΗΣ** της συζήτησης της αγωγής, σύμφωνα με το νέο άρθρο 260 παρ. 2 ΚπολΔ.

Με την ρύθμιση του άρθρου 261 παρ. 1 Α.Κ. είναι προφανές, ότι ο Νομοθέτης θέλησε να καθιερώσει δύο σταθερά σημεία, δηλαδή **ΤΗΝ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ** (η οποία σηματοδοτείται με την έγερση της αγωγής) και ένα **ΕΠΑΝΕΝΑΡΞΕΩΣ** (η οποία σηματοδοτείται με την τελεσιδικία).

Στο ενδιάμεσο και, κατά κανόνα, πολύ μακρό και πολύπλοκο στάδιο ευρίσκουν έδαφος οι ρυθμίσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 261 Α.Κ., υπό τις προϋποθέσεις, που αμέσως πιο πάνω αναπτύχθηκαν.

III.- Από μια διεξοδική και προσεκτική μελέτη των ερμηνευτικών προσεγγίσεων, οι οποίες εγένοντο από την πλευρά της **ΘΕΩΡΙΑΣ** (λόγω του εντελώς πρόσφατου της ανωτέρω νομοθετικής ρύθμισης απουσιάζει μέχρι τούδε η άποψη της Νομολογίας των Αστικών Δικαστηρίων), με βάση την διατύπωση του Νόμου και, κυρίως, την αληθή βούληση του Νομοθέτη για το προαναφερθέν **ΕΝΔΙΑΜΕΣΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ**, που καλύπτει η διάταξη του άρθρου 261 παρ. 2 ΑΚ, θα πρέπει, σχηματικά, να γίνουν τα δεκτά τα ακόλουθα:

1.- Με την άσκηση της αγωγής είναι προφανές και αναμφισβήτητο ότι επέρχεται η **ΔΙΑΚΟΠΗ** της παραγραφής, ενώ, ταυτόχρονα, προσδιορίζεται συγχρόνως και η δικάσιμος.

2.- Μέχρι την δικάσιμο προβλέπονται διάφορες προθεσμίες για επιχείρηση διαδικαστικών πράξεων (κατάθεση προτάσεων κλπ).

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο μέχρι τότε, δεν είναι δυνατόν να επέλθει εκ νέου έναρξη της παραγραφής κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 261 Α.Κ.

3.- Το αμέσως επόμενο στάδιο της δίκης είναι η **ΣΥΖΗΤΗΣΗ** και, μετά απ' αυτήν, η έκδοση της απόφασης.

Και στο στάδιο αυτό δεν τίθεται θέμα επανέναρξης της παραγραφής, για τον λόγο, ακριβώς, ότι δεν είναι οι διάδικοι εκείνοι, που «δεν επισπεύδουν» την δίκη και, συνεπώς, η παράγραφος 2 του άρθρου 261 ΑΚ δεν ευρίσκει πεδίο εφαρμογής.

4.- Η έκδοση της οριστικής απόφασης δεν επηρεάζει το ζήτημα της παραγραφής, υπό την έννοια που προαναφέρθηκε.

Στο στάδιο αυτό, είτε θα ασκηθούν ένδικα μέσα, οπότε η τελεσίδικη απόφαση θα είναι εκείνη που θα οδηγήσει στην επανέναρξη της παραγραφής, η οποία καθίσταται πλέον εικοσαετής, ή δεν θα ασκηθούν ένδικα μέσα.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση θα επέλθει η τελεσιδικία ανάλογα με το αν και πότε επιδόθηκε η οριστική απόφαση, οπότε και θα αρχίσει πάλι η, εικοσαετής πλέον, παραγραφή.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί, ότι το μοναδικό ίσως ζήτημα το οποίο μπορεί να προκύψει στην τελευταία αυτή περίπτωση είναι να κατατεθεί μεν η έφεση, αλλά να μην προσδιοριστεί από κανένα εκ των διαδίκων. Τότε μπορεί και πάλι η, διακοπείσα με την άσκηση της αγωγής, παραγραφή να ξαναρχίσει να τρέχει έξι (6) μήνες μετά την τελευταία διαδικαστική πράξη, η οποία βεβαίως, είναι η άσκηση της εφέσεως.

Σε ακολουθία, λοιπόν, όλων των ανωτέρω, είναι προφανές, ότι, κατά το ανωτέρω ενδιάμεσο στάδιο, η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 261 ΑΚ πρακτικά ευρίσκει πεδίο εφαρμογής μόνον στην περίπτωση εκείνη, κατά την οποία θα υπάρξει ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, η οποία πλέον με βάση το νέο άρθρο 260 παρ. 2 ΚΠολΔ συνιστά ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.

(Βλ. αναλυτικά για όλα τα παραπάνω Δήμητρας Παπαδοπούλου – Κλαμαρή «Η νέα ρύθμιση για την διακοπή της παραγραφής με την έγερση της αγωγής – Μία πρώτη προσέγγιση των προβλημάτων», ΕΠΟΛΔ 213, σελ. 441 – 453).

Οποιαδήποτε άλλη ερμηνευτική προσέγγιση της διάταξης του άρθρου 261 παρ. 2 Α.Κ. είναι προφανές, ότι αναιρεί και ματαιώνει ουσιαστικά την βούληση του Νομοθέτη και δημιουργεί τέτοια και τόσα προβλήματα, που οδηγούν σε πλήρη σύγχυση και άμεση ανάγκη για την επάνοδο στην μακροχρόνια δοκιμασμένη και σαφέστατη, από κάθε άποψη, ρύθμιση του άρθρου 261 ΑΚ, υπό την προϊσχύσασα της τροποποιήσεώς του μορφή του.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η Νομολογία είναι, εν τέλει, εκείνη, που θα διευκρινίσει, αν με τη νέα ρύθμιση καθιερώνεται, ουσιαστικά, το απαράγραπτο των αξιώσεων ή διατηρείται, υπό ... διαφορετική διατύπωση, η προϊσχύσασα ρύθμιση του άρθρου 261 Α.Κ.

Μετά τις ανωτέρω σκόπιμες και επιβεβλημένες επισημάνσεις, που αφορούν τις νέες ρυθμίσεις του άρθρου 261 Α.Κ., θα πρέπει, περαιτέρω, ως προς τα λοιπά ζητήματα, τα οποία άπτονται της, δια της ασκήσεως της αγωγής, **διακοπής της παραγραφής**, να αναφερθούν και τα ακόλουθα:

Γ.- ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΑΓΩΓΗΣ.

Ι.- Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα και με την νέα διάταξη του άρθρου 261 παρ. 1 ΑΚ, η οποία δεν μεταβλήθηκε ουσιαστικά σε σχέση με την προϊσχύσασα μορφή της, η παραγραφή διακόπτεται με την άσκηση αγωγής, είτε **καταψηφιστικής**, είτε **αναγνωριστικής**.

Αντίθετα **ΔΕΝ** διακόπτει την παραγραφή η **ΑΜΥΝΑ** του εναγομένου εναντίον μιας αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, για το λόγο ακριβώς, ότι με την άμυνα αυτή δεν ασκείται αξίωση.

Με την άσκηση, ειδικότερα, **ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΗΣ** αγωγής μπορεί να διακοπεί η παραγραφή **ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΛΛΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΣ**.

Πιο συγκεκριμένα:

1.- Αν μεν από την αδικοπραξία επέρχονται ζημίες, που μπορούν από τούδε να προσδιορισθούν κατ' έκταση και ποσό, τότε είναι δυνατόν να ασκηθεί εξ υπαρχής **καταψηφιστική αγωγή**.

2.- Όταν, όμως, υφίστανται επιβλαβείς συνέπειες για το μέλλον, η επέλευση των οποίων πρέπει να αναμένεται, αλλά δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθούν οι λεπτομέρειές τους, σκόπιμο είναι να ασκηθεί από την αρχή **ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ**. Αυτό ισχύει, κυρίως, για τις

μεταγενέστερες συνέπειες ενός σοβαρού τραυματισμού, που πρέπει να αναμένονται στο μέλλον ή όταν τα δυσμενή αποτελέσματα μπορούν να αναφέρονται στην ικανότητα του αρχικά τραυματισθέντος προσώπου για την άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας.

(Βλ. Αναλυτικά για όλα τα παραπάνω Α.Γ. Κρητικού «ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ» εκδ. 2008 παρ. 23 αριθ. 37 σελ. 523).

II.- Στο σημείο αυτό σκόπιμο είναι να επισημανθεί το γεγονός, ότι, αν με την αγωγή εισάγεται προς επιψήφιση το σύνολο ή ένα μεγάλο μέρος της αξιώσεως προς αποζημίωση, που αφορά συγκεκριμένη χρονική περίοδο και, κατά την συζήτηση της υποθέσεως, επακολουθήσει ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ από το δικόγραφο της αγωγής, κατά τρόπο, που να ζητείται ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ της απαιτήσεως, είναι προφανές, ότι Η ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΜΟΝΟ ΤΟ ΕΛΑΣΣΟΝ ΑΥΤΟ ΤΜΗΜΑ, ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΠΕΡΙΟΡΙΖΕΤΑΙ Η ΑΓΩΓΗ.

(Βλ. σχετικά: ΕφΑθ 12692/1989 ΕπιθΣυγκΔικ 1992 σελ. 45. Α.Γ. Κρητικού ό.π. παρ. 23 αριθ. 44 σελ. 526).

Τέλος θα πρέπει να τονισθεί, ότι θεωρείται άσκηση αγωγής και διακόπτει την παραγραφή και Η ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΗΣ ΜΕ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ, ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΣ ΕΝΑΓΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ (ΕφΑθ. 2871/94 ΕλλΔνη 30 σελ. 703).

III.- Πράξεις που συνιστούν **ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ** είναι η **ΚΑΤΑΘΕΣΗ** της στη γραμματεία του δικαστηρίου έστω και αναρμοδίου κατά τόπο ή καθ' ύλη (βλ. ΚΠολΔ 46) **ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΗΣ** στον εναγόμενο (βλ. ΚΠολΔ 221 παρ. 1 και 221 παρ. 1 εδ. γ'). Επισημαίνεται ότι για τη διακοπή της παραγραφής δεν αρκεί η κατάθεση της αγωγής στη γραμματεία του δικαστηρίου μέσα στο χρόνο της παραγραφής. Απαιτείται η επίδοσή της μέσα στην ίδια αυτή προθεσμία. **Συνεπώς δεν διακόπτεται η παραγραφή, αν η επίδοση της αγωγής στον εναγόμενο γίνει μετά τη συμπλήρωση του χρόνου της παραγραφής.** Επιτρεπτός, τότε ο εναγόμενος προβάλλει την ένσταση της παραγραφής.

(Βλ. Α.Γ. Κρητικού ό.π. παρ. 23 αριθ. 38 σελ. 523 και 524).

Σε επίδοση αγωγής **στην αλλοδαπή** η διακοπή της παραγραφής επέρχεται **με την επίδοση του δικογράφου στον εισαγγελέα** (βλ. Γέσιου – Φαλτσή, Η επίδοση δικογράφων στην αλλοδαπή) και **σε πρόσωπα άγνωστης διαμονής** από τη **δημοσίευση** της περίληψης στις εφημερίδες.

IV.- Όπως προαναφέρθηκε η παραγραφή διακόπτεται και όταν η αγωγή εισάγεται ενώπιον **αναρμοδίου καθ' ύλην ή κατά τόπον δικαστηρίου** (βλ. ΕφΑθ 7163/2000 ΕλλΔνη 43, 242).

Δεν επέρχεται όμως διακοπή:

1.- Όταν εισάγεται ενώπιον δικαστηρίου ΣΤΕΡΟΥΜΕΝΟΥ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ (βλ. ΕφΑθ 7163/2000 ό.π.).

2.- Με την έγερση αγωγής για άλλη έστω και παρεμφερή αξίωση (βλ. ΕφΑθ 892/88 ΕλλΔνη 30.625).

3.- Όταν αφορά άλλη έννομη σχέση (βλ. ΕφΘεσ. 1276/2001 Αρμ 55, 1035).

V.- Τέλος, ως προς το πιο πάνω ζήτημα, σκόπιμο είναι να τονισθούν και να διευκρινισθούν τα ακόλουθα:

1.- Σε περίπτωση ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ, γίνεται δεκτό, ότι η επίδοση κοινού δικογράφου αγωγής επιφέρει την διακοπή, ως προς όλες τις σωρευόμενες αξιώσεις (ΑΠ 527/60 ΝοΒ 9, 293).

Η διακοπή της παραγραφής της αξίωσης με την επικουρική αγωγή διατηρείται καθ' όλο το διάστημα της εκκρεμοδικίας, εφ' όσον απορριφθεί η κύρια αγωγή και αίρεται αναδρομικά αν γίνει δεκτή η κύρια αγωγή (Αρβανιτάκη, Η επικουρικότητα στην πολιτική δίκη, σημ. 65, σελ. 212).

2.- Με την αγωγή, υπό την προεκτεθείσα έννοια, εξομοιώνεται η ΑΝΤΑΓΩΓΗ (ΑΠ 1776/2007 ΕλλΔνη 2007, 1429) και η **ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ**, εφ' όσον στρέφεται κατά του οφειλέτη ((ΑΠ 1176/2007 ό.π. ΕφΑθ. 358/94 ΝοΒ 43, 704 κ.ο.κ.).

Αντίθετα **ΔΕΝ** διακόπτει την παραγραφή η **ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΔΙΚΗΣ** (Γέσιου – Φαλτσή, ΠολΔ ΙΙ, σελ. 213), ενώ κρίθηκε, ότι **ΔΕΝ ΕΞΟΜΟΙΩΝΕΤΑΙ ΜΕ ΑΓΩΓΗ, η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων και η διαδικασία μετά απ' αυτήν** (ΜονΠρωτΑθ. 2215/2001 ΔΕΕ 2001, 402. ΜονΠρωτΒόλου 888/2001 ΕΕμπΔ. 2001, 596), **η εκτέλεση της επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων εκδοθείσης αποφάσεως** (ΑΠ 1776/2007 ό.π.) **η πρόσθετη παρέμβαση** (ΑΠ 1776/2007 ό.π) κ.ο.κ.

Δ.- ΕΝΝΟΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ – ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ.

Όπως προαναφέρθηκε, με την διάταξη του άρθρου 261 παρ. 2 ΑΚ, επανέρχεται η έννοια και η κρισιμότητα της διαδικαστικής πράξης, αφού, η πιο πρόσφατη διαδικαστική πράξη (των διαδίκων ή του Δικαστηρίου) είναι η αφετηρία του εξαμήνου, μετά την παρέλευση του οποίου αρχίζει να τρέχει η παραγραφή.

Σκόπιμος και επιβεβλημένος είναι, συνεπώς, ο εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου «**ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ**», καθώς και η ενδεικτική, έστω, περιπτωσιολογική

αναφορά στις πράξεις εκείνες, που θεωρεί ή δεν θεωρεί **διαδικαστικές** η Θεωρία και η Νομολογία.

Ειδικότερα:

I.- Όπως και εντελώς πρόσφατα εγένετο δεκτό απ' τον Αρειο Πάγο (ΑΠ 61/2013 Εφαρμογές Αστικού Δικονομικού Δικαίου 2013 σελ. 450), κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 261 ΑΚ, **θεωρείται ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ, κάθε πράξη των διαδικών ή των νομίμων εκπροσώπων και πληρεξουσίων τους ή της Δικαστικής Αρχής, ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ και είναι, κατά τις ισχύουσες δικονομικές διατάξεις, αναγκαία για την έναρξη, την συνέχιση ή την αποπεράτωση της δίκης.**

(βλ. επίσης: Εφαθ. 7545/2005 ΕλλΔνη 2007 σελ. 598. Εφαθ. 4352/2005 ΝοΒ 2006 σελ. 577. ΕφΘεσ. 206/2000 Αρμ. 56 σελ. 715 κ.ο.κ.).

II.- Υπό την αμέσως πιο πάνω έννοια κρίθηκε, ότι συνιστούν **ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ** οι αμέσως παρακάτω ενδεικτικά παρατιθέμενες περιπτώσεις:

Ο ορισμός δικασίμου (βλ. Εφαθ 358/94 ΝοΒ 43, σελ. 704. Εφαθ 8956/90 ΕλλΔνη 32,829). **Η συζήτηση της αγωγής** (βλ. Εφαθ 7545/2005 ΕλλΔνη 2007, σελ. 598). **Η δημοσίευση της δικαστικής απόφασης** (βλ. ΕφΘεσ. 2047/2001 ΔΕΕ 2002, 880, Εφαθ 5906/99 ΕλλΔνη 42, 811). **Η άσκηση ένδικου μέσου** (βλ. Εφαθ 7545/2005 ό.π., ΠΠρΚαστ 6.2002 Αρμ 56, 526, ΠΠρΘεσ 1541/90 ΕλλΔνη 32, 1379). **Η άσκηση έφεσης** (βλ. Εφαθ ΠΠρΚαστ 6/2002 Αρμ 56, 526, Εφαθ 5906/99 ΕλλΔνη 42, 811). **Η επίδοση της έφεσης** (βλ. Εφαθ 9174/2000 ΑρχΝ 2002, 93). **Η κατάθεση κλήσης του ενάγοντος για συζήτηση της ένδικης αγωγής χωρίς ανάγκη επίδοσής της** (βλ. ΑΠ 1683/84 ΕλλΔνη 26, 650, ΕφΠειρ 545/94 Αρμ 49, 1189, ΕφΘεσ 3239/92 Αρμ 47, 143). **Η κατάθεση προτάσεων, η αναβολή της συζήτησης, η έκδοση προδικαστικής απόφασης** (βλ. ΕιρΑθ 8292/2004 ΑρχΝ 2006, 498). **Η εγγραφή της κλήσης στο πινάκιο** (βλ. ΕφΠειρ 545/94 Αρμ 49, 1189, ΕφΘεσ 3239/92 Αρμ 47, 143, ΑΠ 1750/80 ΝοΒ 30,21). **Η αίτηση για διενέργεια συντηρητικής απόδειξης** (βλ. ΕφΠατρ 52/89 ΑχΝομ 1990, 51, ΕφΠατρ 360/89 ΑχΝομ 1990, 269). **Η εξέταση μάρτυρα** (βλ. ΠΠρΑθ 4441/2006 ΔΕΕ 2007, 706). **Η κατάθεση αίτησης προς ορισμό δικασίμου για διεξαγωγή αποδείξεων χωρίς κοινοποίηση στον αντίδικο** (βλ. ΕφΠειρ 1062/86 ΕλλΔνη 28, 487, ΠΠρΠειρ 150/91 ΕΝΔ 20,72). **Η όρκιση του διορισθέντος απ' το Δικαστήριο πραγματογνώμονα** (ΑΠ 61/2013 ό.π.). **Η επίδοση της απόφασης. Η εκφώνηση της υπόθεσης και η διαγραφή της από το πινάκιο** (βλ. ΕφΘεσ 3239/92 Αρμ 47, 143, Εφαθ 3409/91 ΕλλΔνη 34, 1653, ΜΠρΑρτ 13/93 Αρμ 47, 21). **Αποτελούν ΔΥΟ διαδικαστικές πράξεις η κατάθεση της δήλωσης της ΚΠολΔ 242 παρ. 2 και η εγγραφή της υπόθεσης στο πινάκιο** (βλ. Εφαθ 43/2006 ΕλλΔνη 2007, 1495). **Η αίτηση παράτασης προθεσμίας προς εξέταση μαρτύρων** (βλ. ΠΠρΠειρ 150/91 ΕΝΔ 20,72). **Η ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ** (βλ. νέο άρθρο 260 παρ. 2 ΚπολΔ).

(Βλ. αναλυτικά για όλα τα παραπάνω Νικολάου Τ. Τριάντου «ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΤ’ ΑΡΘΡΟ» εκδ. ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ 2009 σελ. 337 υπό το άρθρο 261 ΑΚ).

III.- Αντίθετα κρίθηκε ότι **ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ**, που συνεπάγεται την διακοπή της παραγράφης η, μετά την αναβολή της υποθέσεως, μεταφορά της στο πινάκιο απ’ τον γραμματέα, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 226 παρ. 4 εδ. γ’ ΚπολΔ. (ΑΠ 1285/2012).

Επίσης εγένετο νομολογιακά δεκτό, ότι **ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ**, υπό την έννοια των ανωτέρω, μεταξύ άλλων και οι αμέσως κατωτέρω, ενδεικτικά και πάλι, παρατιθέμενες περιπτώσεις:

Η κατάθεση προτάσεων και η έκδοση απόφασης που αναβάλλει τη συζήτηση (βλ. ΕφΠειρ 2366/90). **Η καθαρογραφή της απόφασης από το σχέδιο** (βλ. ΕφΑθ 5473/91 ΕΕμπΔ 43, 565, ΕφΑθ 8956/90 ΕλλΔνη 32, 829). **Η λήψη αντιγράφου της προδικαστικής απόφασης και των προτάσεων της δίκης** (βλ. ΑΠ 1305/88 ΝοΒ 37, 430). **Η κατάθεση κλήσης για την διεξαγωγή των αποδείξεων που δεν κοινοποιήθηκε** (βλ. ΑΠ 1305/88). **Η εκ νέου επίδοση της προδικαστικής απόφασης** (βλ. ΑΠ 53/2002 ΕλλΔνη 43, 762). **Κάθε πράξη που δεν συντελεί στην έναρξη, συνέχιση ή ολοκλήρωση της δίκης** (βλ. ΑΠ 53/2002 ΕλλΔνη 43, 762).

(Βλ. αναλυτικά για όλα τα παραπάνω Νικολάου Τ. Τριάντου ό.π. σελ. 337 υπό το άρθρο 261 ΑΚ).

Ε.- ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ «ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΤΙΚΩΝ» ΖΗΜΙΩΝ – ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΤ’ ΑΡΘΡ. 268 Α.Κ.

Όπως εύστοχα έχει επισημανθεί (Α.Γ. Κρητικός «ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ», εκδ. 2008 παρ. 23, αριθ. 34 – 36, σελ. 522 – 523), στις περιπτώσεις βλάβης σώματος ή υγείας, συνεπεία τροχαίου ατυχήματος, ιδιαίτερη χρησιμότητα έχει η **επιμήκυνση του χρόνου της παραγράφης**, με βάση την διάταξη του άρθρου 268 Α.Κ.

Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, κάθε αξίωση που βεβαιώθηκε με τελεσίδικη απόφαση ή με δημόσιο έγγραφο εκτελεστό παραγράφεται μετά από είκοσι χρόνια και αν ακόμη η αξίωση, καθ’ εαυτή, υπαγόταν σε συντομότερη παραγραφή.

Η εν λόγω δε εικοσαετής παραγραφή αρχίζει από την **ΤΕΛΕΣΙΑΔΙΚΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ**.(ΟλαΠ 24/2003 ΕλλΔνη 2003, σελ. 948. ΑΠ 89/2002 ΕλλΔνη 2002, σελ. 1057 κ.ο.κ.).

Η αξία της κατά τα ανωτέρω επιμηκύνσεως της παραγραφής εντοπίζεται, ασφαλώς, στις μέλλουσες ζημίες, οι οποίες **μπορούσαν από την αρχή να προβλεφθούν**.

Κι' αυτό γιατί, για τις απρόβλεπτες ζημίες αρχίζει, μεταγενέστερα, νέα ξεχωριστή παραγραφή, όπως αναλυτικά σε ιδιαίτερη παράγραφο θα αναπτυχθεί κατωτέρω.

Μετά τις ανωτέρω γενικές επισημάνσεις, σκόπιμο, είναι, να τονισθούν περαιτέρω τα ακόλουθα:

I.- Επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής επί δυναμένων να προβλεφθούν ζημιών.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, για την εν λόγω επιμήκυνση της παραγραφής, θα πρέπει:

1.- Είτε η τελεσίδικη δικαστική απόφαση **να αναγνωρίζει** την έννομη σχέση, από την οποία απορρέει η προς αποζημίωση ευθύνη του υποχρέου **και για το μέλλον** (ΑΠ 562/1983 ΕΕΝ 51, σελ. 113. Εφαθ 11791/1987 ΑρχΝ 1989, σελ. 153).

2.- Είτε όταν η δικαστική απόφαση χωρίς να περιλαμβάνει αναγνωριστική διάταξη, όπως στην αμέσως παραπάνω περίπτωση, **επιδικάζει αποζημίωση για ζημίες, οι οποίες ανάγονται σε χρονικό διάστημα από την αδικοπραξία και επέκεινα**.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο παθών μπορεί να εγείρει μεταγενεστέρως και άλλη αγωγή για το εν συνεχεία χρονικό διάστημα, που αφορά αξιώσεις του από την αποστέρηση των προσόδων της εργασίας του, τις δαπάνες νοσηλείας και αποθεραπείας του, την αποστέρηση της διατροφής του κλπ., έστω και αν κατά την έγερση της δεύτερης αυτής αγωγής έχει παρέλθει πενταετία από τότε που έλαβε γνώση της ζημίας και του προς αποζημίωση υποχρέου.

Ειδικότερα ως προς το ζήτημα αυτό παγίως και απαραεγκλίτως εγένοντο δεκτά απ' την Νομολογία τα ακόλουθα:

α.- Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 247, 251, 298, 914 και 937 παρ. 1 ΑΚ, 19 παρ. 2 και 10 παρ. 2 του Ν. 489/1976, **σαφώς συνάγεται**, ότι σε περίπτωση αδικοπραξίας, αφ' ότου εκδηλώθηκε το ζημιογόνο γεγονός, με οποιαδήποτε μορφή ζημίας, θετικής ή αποθετικής, γεννάται, υπέρ του ζημιωθέντος, **αξίωση αποζημίωσης για την όλη ζημία παρούσα και μέλλουσα**, αν είναι προβλεπτή κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων και εφ' όσον η δικαστική της επιδίωξη είναι δυνατή.

Η παραγραφή της αξίωσης αυτής είναι **πενταετής** και αρχίζει να τρέχει για όλες τις ζημίες ενιαίως, από τότε που ο ζημιωθείς έλαβε γνώση των πρώτων επιζήμιων συνεπειών και του υποχρέου προς αποζημίωση (ΑΠ 123/1999 ΕΛΔνη 40.774, Εφαθ

583/1986 ΕλΔνη 1986.147, Αθ. Κρητικός, Αποζημίωση από Τροχαία αυτοκινητικά αυτοκίνητα, έκδοση 1998, αριθμ. 2307 και 2316, σελ. 774 και 777 αντίστοιχα).

Το ίδιο ακριβώς ισχύει, πλέον, και για την περίπτωση των αξιώσεων του ζημιωθέντος τρίτου κατά της ασφαλιστικής εταιρείας και του Επικουρικού Κεφαλαίου, μετά την τροποποίηση του άρθρου 10 παρ. 2 του Ν. 489/1976 από το Ν. 3557/2007.

Η μοναδική διαφοροποίηση στην τελευταία αυτή περίπτωση εντοπίζεται στο ότι η ως άνω πενταετής παραγραφή αρχίζει για την ασφαλιστική εταιρεία και το Επικουρικό Κεφάλαιο **από την επόμενη ημέρα του ατυχήματος**, κατ' άρθρο 241 παρ. 1 του ΑΚ (βλ. ΑΠ 988/2003 ΕλΔνη 44.1583 – ΕπΕμπΔ 2004.354, ΕφΑθ 583/1986, ΕλΔνη 1986.147, ΕφΑθ 1580/1986 ΑρχΝ 1986.113, ΕφΑθ. 2730/1986 ΝοΒ 1987.37) **και δεν έχει σημασία πότε ο ζημιωθείς έλαβε γνώση της ζημίας και του προς αποζημίωση υποχρέου** (ΕφΑθ 583/1986 ο.π., Αθ. Κρητικό, Αποζημίωση Από Τροχαία Αυτοκινητικά Ατυχήματα, εκδ. 1998, αρ. 2127).

β.- Εξάλλου, από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 261 παρ. 1 ΑΚ και 221 παρ. 1 ΚΠολΔ σαφώς προκύπτει, ότι σε περίπτωση άσκησης αγωγής για μέρος μόνον της αξίωσης για αποζημίωση, η επίδοση της αγωγής ΔΙΑΚΟΠΤΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΜΟΝΟΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΑΥΤΟ, ως προς το οποίο δημιουργείται αντιστοίχως εκκρεμοδικία (βλ. ΑΠ 1921/1988, 1764/1988 ΝοΒ 37.1035 και 1220 αντίστοιχα) και **ΟΧΙ ΓΙΑ ΑΛΛΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΑΙΤΙΑ, ΠΟΥ ΑΝΑΓΟΝΤΑΙ ΣΕ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΧΡΟΝΟ.**

Κάτι τέτοιο, δε, συμβαίνει, ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΑΝ, ως προς τις τελευταίες αυτές αξιώσεις (που ανάγονται σε μεταγενέστερο χρόνο), ΕΙΧΕ ΓΙΝΕΙ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΤΟΥΣ (ΑΠ 123/1999 ΕλΔνη 40.774).

γ.- Περαιτέρω, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 268 εδ. α' ΑΚ, κατά την οποία «*κάθε αξίωση που βεβαιώθηκε με τελεσίδικη απόφαση ή με δημόσιο έγγραφο εκτελεστό παραγράφεται μετά είκοσι χρόνια και αν ακόμη η αξίωση καθεαυτή υπαγόταν σε συντομότερη παραγραφή*», εάν βεβαιωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση η ύπαρξη αξίωσης αποζημίωσης για θετική και αποθετική ζημία από αδικοπραξία, **επέρχεται, κατ' αρχήν, επιμήκυνση της πιο πάνω πενταετούς παραγραφής σε εικοσαετή, αρχομένη από την τελεσιδικία και ως προς το μέρος της όλης αξίωσης για αποκατάσταση της αποθετικής ζημίας, η οποία ανάγεται σε χρόνο μεταγενέστερο, εκείνου για τον οποίο επιδικάσθηκε αποζημίωση.**

Κι αυτό γιατί και το μέρος αυτό της αξίωσης, καίτοι δεν περιέχεται ειδική αναγνωριστική διάταξη στην απόφαση, θεωρείται ότι έχει βεβαιωθεί με δύναμη δεδουλευμένου (άρθρο 331 ΚΠολΔ) με την παρεμπόμπουσα δικαστική κρίση, η οποία ήταν αναγκαία για την αναγνώριση της ύπαρξης δικαιώματος αποζημίωσης του παθόντος γενικά για κάθε ζημία από την αδικοπραξία.

δ.- Η νέα όμως αυτή (εικοσαετής) παραγραφή προϋποθέτει αναγκαίως, κατά την έννοια του άρθρου 268 ΑΚ, την ΥΠΑΡΞΗ ΑΞΙΩΣΗΣ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΗΔΗ ΥΠΟΚΥΨΕΙ ΣΤΗΝ, ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΣΙΑΔΙΚΙΑ ΙΣΧΥΟΥΣΑ, ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ (ΟΛΑΠ 38/1996 ΕλΔνη 1997.41, ΟΛΑΠ 23/1994 ΕλΔνη 1995.577).

Κι αυτό γιατί:

i.- Κατά το άρθρο 272 ΑΚ, που ορίζει, ότι, με την συμπλήρωση της παραγραφής, ο οφειλέτης δικαιούται να αρνηθεί την εκπλήρωση της παροχής, με την συμπλήρωσή της ο οφειλέτης έχει κεκτημένο δικαίωμα έναντι του δανειστή για άρνηση της παροχής προς αυτόν.

Εφ' όσον, δε, κατά το μεταγενέστερο μέρος της, η αξίωση δεν είχε καταστεί επίδικη, το παραχθέν με βάση την αρχική αγωγή – ως προς το μέρος της προγενέστερης ζημίας – δεδικασμένο δεν εξοβελίζει το άνω κεκτημένο δικαίωμα προς απόκρουση της αξίωσης κατά το μη προβληθέν με την αρχική αγωγή μέρος της, αφού τέτοια συνέπεια δεν προβλέπεται με το άρθρο 268 ΑΚ, ούτε, άλλωστε, δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αυτού είχε ο οφειλέτης στην αρχική δίκη, από την οποία προήλθε το ανωτέρω δεδικασμένο.

ii.- Η άποψη αυτή, ότι, δηλαδή, Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΑΕΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 268 ΑΚ ΠΡΟΫΠΟΘΕΤΕΙ ΤΗΝ ΜΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΚΗΣ, ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΣΙΑΔΙΚΙΑ, ενισχύεται και από το γεγονός ότι ο νομοθέτης του ΑΚ, εντάσσοντας την άνω διάταξη μεταξύ των ρυθμιζόμενων στον Κώδικα «τρόπων διακοπής» της παραγραφής (260 – 269 ΑΚ), αποδίδει και στην τελεσίδικη βεβαίωση την έννοια, υπό την οποία κατ' άρθρο 270 παρ. 1 ΑΚ λαμβάνει την «διακοπή» της παραγραφής, δηλαδή της παύσεως της διαδρομής αυτής πριν από την συμπλήρωση του κατά Νόμο χρόνου της, καθώς και του μη υπολογισμού του διαδραμόντος μέχρι το γεγονός της διακοπής χρόνου.

(Βλ. σχετικά με όλα τα παραπάνω ΟΛΑΠ 24/2003 ΕλΔνη 44.949, ΑΠ 996/2007 ΝοΒ 55.2435, ΑΠ 1607/2003 ΕλΔνη 2004.795, ΕφΘεσ 28/2014 αδημοσ. ΜονΠρωτΘεσ. 21979/2012 αδημοσ. ΜονΠρωτΑθ 709/2009 ΕπιθΣυγκΔικ 2009, σελ. 40 – 49 κ.ο.κ.).

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί, ότι, σε περίπτωση, κατά την οποία ασκούνται με την αρχική αγωγή αξιώσεις μελλοντικών ζημιών και απορρίπτονται από το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, ως προώρως ασκηθείσες, έχει κριθεί, ότι η συγκεκριμένη απόρριψη είναι ΤΥΠΙΚΗ και, συνεπώς, δεν εγένετο για ουσιαστικούς λόγους.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η μεταγενέστερη αγωγή, με την οποία επαναφέρονται προς κρίση και εισάγονται προς επιψήφιση οι ζημίες αυτές, θα πρέπει να ασκηθεί εντός της εκ του άρθρου 263 παρ. 2 Α.Κ. οριζόμενης προθεσμίας των έξι μηνών

από την τελεσίδικη απόρριψη της πρώτης αγωγής, οπότε και μόνον θα μπορούσε να γίνει λόγος για διακοπτικό αποτέλεσμα της παραγραφής των νέων αξιώσεων.

Διαφορετικά η αξίωση για την επιδίκαση των μεταγενέστερων ζημιών υποπίπτει στην πενταετή παραγραφή του άρθρου 937 Α.Κ. και, δεκτής γενομένης, της σχετικής ένστασης του εναγομένου, απορρίπτεται η αγωγή.

(Βλ. σχετικά στην εντελώς πρόσφατη ΕφΑθ 4689/2014 αδημοσ., καθώς και στην ΜονΠρωτΑθ 4557/2009 αδημοσ.).

Π.- Παραγραφή απρόβλεπτων, εξ υπαρχής, ζημιών.

Όπως προαναφέρθηκε, κατά την ρητή πρόβλεψη της διάταξης του άρθρου 937 ΑΚ, **αρχίζει ξεχωριστή παραγραφή εάν απροσδοκίτως εμφανισθούν μεταγενέστερα βλάβες**, οι οποίες εμφανίζονται μετά από έναν φαινομενικά ελαφρό τραυματισμό και, κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων, δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από την αρχή, σύμφωνα με τα διδάγματα της Ιατρικής Επιστήμης.

Τονίζεται, βέβαια, ότι στις περιπτώσεις σοβαρών τραυματισμών των παθόντων, είναι, συνήθως, αντικειμενικά και πρακτικά δύσκολο έως ανέφικτο, να γίνει δεκτός ο ισχυρισμός περί απρόβλεπτων και απροσδόκητων συνεπειών.

Για την κατά τα ανωτέρω μεταγενέστερη έναρξη της παραγραφής των ανακυπτουσών στο μέλλον βλαβών, κρίσιμης και αποφασιστικής σημασίας είναι το χρονικό σημείο, κατά το οποίο λαμβάνει γνώση αυτών ο ίδιος ο παθών.

Η νέα παραγραφή δηλαδή αρχίζει αφ' ότου ο παθών έλαβε γνώση της δυσμενούς και απροσδόκητης εξέλιξης της υγείας του και της αιτιώδους συνάφειάς της προς την αδικοπραξία.

Εξυπακούεται, φυσικά, ότι όλα τα παραπάνω έχουν ιδιαίτερη σημασία μόνον όταν η αγωγή ασκείται μετά την πάροδο πενταετίας από την επέλευση της ζημίας, οπότε και ανακύπτει το ζήτημα εάν συντρέχει λόγος επιμήκυνσης της παραγραφής σε εικοσαετή κατά το άρθρο 268 Α.Κ.

Ως προς το ανωτέρω ζήτημα, ιδιαίτερα διαφωτιστική τυγχάνει η πρόσφατη υπ' αριθμ. 33/2013 απόφαση του Αρείου Πάγου (ΕπιθΣυγκΔικ 2013, σελ. 90 – 99).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί, ότι, όταν το Δικαστήριο της ουσίας ερευνά την προβληθείσα από τον εναγόμενο ένσταση παραγραφής εκ του άρθρου 937 Α.Κ., **οφείλει με σαφήνεια να διευκρινίσει, αν αξιώνεται αποζημίωση από τον παθόντα, λόγω επιπλοκών του αρχικού τραυματισμού του, που συνιστούν ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΗ ΕΞΕΛΙΞΗ της κατάστασεως της υγείας του, ΠΟΙΕΣ είναι οι απροσδόκητες αυτές**

επιπλοκές και ΠΟΤΕ ο παθών έλαβε γνώση της εκδήλωσης και των συνεπειών τους.

Αν δε απορρίψει την ένσταση παραγραφής χωρίς σαφή διευκρίνιση των παραπάνω ουσιωδών ζητημάτων, το Δικαστήριο της ουσίας **υποπίπτει στην πλημμέλεια του άρθρου 559 αριθμ. 19** και καθιστά την απόφασή του αναιρετέα, ελλείψει νομίμου βάσεως (ΑΠ 1567/2004 ΧρΙΔ 2005, σελ. 522).

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί, ότι ο ενάγων δεν έχει το βάρος να επικαλεσθεί τον χαρακτηρισμό της ζημίας του ως απρόβλεπτης, αλλά, αντίθετα, ο εναγόμενος, ως ενιστάμενος, έχει το βάρος να επικαλεσθεί και να αποδείξει, ότι η ζημία ήταν από την αρχή προβλεπτή. Ισχυρισμός, που συνιστά και το περιεχόμενο της ενστάσεώς του (ΑΠ 996/2007, ΑΠ 1012/2004, ΑΠ 940/2001, ΑΠ 1153/1998, ΑΠ 807/1997 κ.ο.κ).

Τονίζεται δε, ότι ο σχετικός ισχυρισμός του ενάγοντος, ότι η δυσμενής συνέπεια ήταν από την αρχή απρόβλεπτη **δεν αποτελεί αντένσταση, αλλά άρνηση της ενστάσεως παραγραφής.**

(Βλ. αναλυτικά για όλα τα παραπάνω Α.Γ. Κρητικό, ό.π. παρ. 23 αριθμ. 63 – 64, σελ. 531).

ΣΤ.- ΕΠΙΜΕΤΡΟ.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να τονισθεί, ότι καθ' όσον αφορά τις αξιώσεις αποζημιώσεως από τροχαίο αυτοκινητικό ατύχημα και, ιδιαίτερα, εκείνες, που είναι συνέπεια σωματικών βλαβών, η νέα ρύθμιση του άρθρου 261 Α.Κ., ελάχιστα επηρεάζει την μέχρι τούδε αντιμετώπιση του ζητήματος της παραγραφής εν επιδικία.

Κι' αυτό γιατί, η μεν διάταξη του άρθρου 261 παρ. 1 Α.Κ., που προβλέπει τα της διακοπής της παραγραφής με την άσκηση της αγωγής, παραμένει ουσιαστικά αναλλοίωτη σε σχέση με το προϊσχύσαν καθεστώς, ενώ το ίδιο ισχύει και για την διάταξη του άρθρου 268 Α.Κ., με την οποία ρυθμίζεται το ζήτημα της επιμήκυνσης της βραχυχρόνιας (πενταετούς) παραγραφής σε εικοσαετή.

Εξ άλλου ήσσονος σημασίας, ειδικά, ως προς τις αξιώσεις αυτές, τυγχάνει η ρύθμιση της νέας διάταξης του άρθρου 261 παρ. 2 Α.Κ., της οποίας η, από οποιαδήποτε ερμηνευτική προσέγγιση, εφαρμογή ελάχιστα επηρεάζει την τύχη των ως άνω αξιώσεων.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, κρίσιμης και αποφασιστικής σημασίας οριακό χρονικό σημείο για την «διάσωση» από την παραγραφή του άρθρου 937 Α.Κ., των οιαδήποτε μελλοντικών αξιώσεων του παθόντος είναι **Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΗΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΣ**, από την επέλευση της ζημίας.

Μέχρι τότε θα πρέπει ΕΙΤΕ ΝΑ ΕΧΕΙ ΤΕΛΕΣΙΑΔΙΚΗΣΕΙ Η ΑΡΧΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, με την οποία είχε εισαχθεί προς επιψήφιση μέρος των ομοειδών αξιώσεων, υπόλοιπο των οποίων αποτελούν οι μελλοντικές ζημίες, ΕΙΤΕ ΝΑ ΑΣΚΗΘΕΙ ΝΕΑ ΑΓΩΓΗ με αντικείμενο τις τελευταίες αυτές ζημίες.

Εξυπακούεται, ότι χρήσιμη, από κάθε άποψη, εμφανίζεται και η εξ' υπαρχής άσκηση αναγνωριστικής αγωγής, με συγκεκριμένο και ορισμένο, όμως, περιεχόμενο, το οποίο να καλύπτει τις μη δυνάμενες να αποτιμηθούν επακριβώς από τούδε μελλοντικές ζημίες και την αντίστοιχη ευθύνη των υποχρέων προς αποκατάστασή τους.

Γιάννης Μ. Κοτζαμανίδης
Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω

(*) Την εισήγηση αυτή αφιερώνω στη μνήμη της συνεργάτιδός μου Βούλας Π. Δαστερίδου, ενός σπάνιου, μοναδικού και ξεχωριστού ανθρώπου και Δικηγόρου, που έφυγε πρόωρα από κοντά μας.